

วิทยาศาสตร์ทันตสาธารณสุข

THAILAND JOURNAL OF DENTAL PUBLIC HEALTH

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2554

VOL.16 NO.1 JANUARY-JUNE 2011

บทวิททยาการ

- การพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- สภาวะสุขภาพช่องปากเด็กประถมศึกษาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพระหว่างปี 2548 - 2553
- อุบัติการณ์และการคัดกรองมะเร็งช่องปากระยะแรกของประชาชนจังหวัดกระบี่ ปี 2553
- ผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ผลกระทบของสุขภาพช่องปาก สมรรถภาพในชีวิตประจำวันในผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด
- ความสัมพันธ์ของปัจจัยสุขภาพต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

สำนักทันตสาธารณสุข
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
BUREAU OF DENTAL HEALTH
DEPARTMENT OF HEALTH
MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

การพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ฉลองชัย สกลวัฒน์ * ท.บ., วท.ม. (ทันตกรรมป้องกัน)

สุกัญญา สันป่าแก้ว ** บธ.บ., รป.ม.

ชวัลชา พรหมบุญ ** ค.บ.

เรณู วรรณศรี ** ค.บ.

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศึกษาผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาเครือข่าย โดยเจาะจงเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ดำเนินการ ระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2548-2553 กิจกรรมประกอบด้วย การเก็บข้อมูลพื้นฐาน การสื่อสารข้อมูล การพัฒนาทักษะครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง รวมถึงการจัดบริการทันตกรรมป้องกัน จากการประเมินผลพบว่าการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายหน่วยงานสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากอย่างต่อเนื่องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน รวมทั้งมีการปรับสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองมีพฤติกรรมดีขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เด็กมีปัญหาฟันผุลดลง การพัฒนางานร่วมกับเครือข่ายจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่าย เด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

* สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน

** องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

บทนำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลเด็กแทนผู้ปกครอง ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะที่ทันตบุคลากรเป็นผู้ดำเนินงานหลัก ไม่เพียงพอต่อการจัดการกับปัญหา โดยจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านพบว่า โรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนยังอยู่ในระดับสูง การพัฒนาเครือข่ายทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้เด็กได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผลการศึกษาของ พรรณี ผานิดานันท์¹ และ พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์และคณะ² พบว่าการพัฒนาเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ช่วยให้เกิดการพัฒนากิจกรรมงานทันตสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผลให้พฤติกรรมและสุขภาพช่องปากของเด็กดีขึ้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศึกษาผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาเครือข่าย

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ มีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ คัดเลือกพื้นที่ในการดำเนินงาน โดยเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลผาลิ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนโยบายเน้นการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็ก

2. ขั้นตอนดำเนินการ มีกิจกรรม ดังนี้

- การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ดำเนินการ

ในปี พ.ศ. 2548 เก็บข้อมูลสภาวะโรคฟันผุและปริมาณคราบจุลินทรีย์ด้วยการตรวจช่องปากเด็ก รวมทั้งเก็บข้อมูลพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากเด็กด้วยการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

- การสื่อสารข้อมูล นำเสนอข้อมูลในเวทีประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร นักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นถึงสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไข

- องค์การบริหารส่วนตำบลและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้จัดทำโครงการและสนับสนุนงบประมาณ กิจกรรมที่ดำเนินการมีดังนี้ การเคลือบฟลูออไรด์วานิช การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กแก่แกนนำชุมชน ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองในปี พ.ศ. 2549 การจัดประชุมวิชาการเพื่อเสริมศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนากิจกรรมเล่นิทาน พัฒนางานโภชนาการโดยนำตำรับอาหารกลางวันและอาหารว่างสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมาใช้ในปี พ.ศ. 2550 สำหรับปี พ.ศ. 2551-2553 เน้นพัฒนาทักษะผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยเฉพาะการแปรงฟันซ้ำโดยผู้ปกครองและการแปรงฟันก่อนนอน ทันตบุคลากรและครูผู้ดูแลเด็กร่วมกันออกเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ปกครอง

3. ขั้นตอนประเมินผล ดำเนินการในปี พ.ศ. 2553 เก็บข้อมูลด้วยการตรวจสภาวะโรคฟันผุและปริมาณคราบจุลินทรีย์ในช่องปากเด็ก สัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อประเมินพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก และตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรม หลักเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจมีดังนี้

มากที่สุด
 มาก
 ปานกลาง
 น้อย

คะแนน 5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ
 คะแนน 4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ
 คะแนน 3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ
 คะแนน 2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ

น้อยที่สุด
 นำข้อมูลเชิงปริมาณที่รวบรวมได้มาทำการ
 วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่า
 เฉลี่ย และร้อยละ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาจัด
 หมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (n = 62)

Table 1 Satisfaction in child center from parents

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย ความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. นโยบายของอบต. เกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	12.9	56.5	27.4	3.2	0	3.8
2. สภาพแวดล้อมภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	16.1	48.4	32.3	1.6	1.6	3.8
3. กิจกรรมรณรงค์แปรงฟัน ให้เด็ก	50.0	43.5	6.5	0	0	4.4
4. การจัดกิจกรรมรณรงค์ลด บริโภคอาหารหวาน	38.7	38.7	21.0	1.6	0	4.2
5. การให้บริการเคลือบ ฟลูออไรด์ในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	41.9	53.2	4.8	0	0	4.4

ผลการศึกษา

การทำงานร่วมกับเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยใช้การประสานงานทั้งแบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ ลักษณะการทำงานเครือข่ายมีการประชุมร่วมกันทุกปีและมอบหมายหน้าที่การดำเนินงานโดยมีนักวิชาการศึกษาของท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงาน

หลัก ทันทบุคคลากรมีบทบาทในฐานะนักวิชาการสนับสนุนองค์ความรู้และจัดบริการทันตกรรมป้องกัน ซึ่งการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ช่วยให้เครือข่ายมีความยั่งยืนและก่อให้เกิดผล ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล เห็นความสำคัญของการพัฒนาสุขภาพช่องปาก กำหนดงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

เสริมสุขภาพช่องปากไว้ในแผนงบประมาณสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งภายในและภายนอกให้มีความปลอดภัยต่อเด็ก เช่น การต่อเติมปรับปรุงห้องครัวให้ถูกสุขลักษณะ ต่อเติมปรับปรุงสถานที่แปรงฟันและห้องน้ำให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก จากผลการดำเนินงานทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเด็กดีเด่นระดับจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับรางวัลดีเด่นด้านการพัฒนาเครือข่าย

ผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประเด็นที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์แปรงฟัน และการให้บริการเคลือบฟลูออไรด์ มีคะแนนเฉลี่ย 4.4 (ตารางที่ 1) พฤติกรรมการดูแลความสะอาดช่อง

ปากให้เด็กของผู้ปกครองมีแนวโน้มดีขึ้น เด็กได้รับการดูแลให้แปรงฟันก่อนนอน และผู้ปกครองช่วยแปรงฟันซ้ำให้เด็ก (ตารางที่ 2) สำหรับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเสี่ยงของเด็ก ในปี พ.ศ. 2553 เด็กยังบริโภคอาหารเสี่ยงต่อฟันผุ ด้วยความถี่เฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับผลสำรวจในปี พ.ศ. 2548 (ตารางที่ 3)

เด็ก จากข้อมูลผลสำรวจโรคฟันผุของเด็กทั้งหมดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า มีค่าลดลงจากร้อยละ 76.2 เป็นร้อยละ 67.4 (ตารางที่ 4) โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 3 ปี ซึ่งเป็นตัวชี้วัดระดับจังหวัดพบว่า ฟันผุลดลงจากร้อยละ 85.2 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 55.6 ในปี พ.ศ. 2553 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุลดลงจาก 4.3 เป็น 2.7 ซี่ต่อคน (ตารางที่ 5) ผลการประเมินปริมาณคราบจุลินทรีย์พบว่า คะแนนเฉลี่ยคราบจุลินทรีย์ในช่องปากเด็กลดลง (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมของผู้ปกครองในการดูแลความสะอาดช่องปากเด็ก

Table 2 Parent behavior for brushing their children

ระยะเวลา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (คน)	แปรงฟันก่อนนอน		ผู้ปกครองช่วยแปรงฟันซ้ำ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปี 2548	46	19	41.3	22	47.8
ปี 2553	44	33	75.0	25	56.8

ตารางที่ 3 ร้อยละของเด็กที่บริโภคและความถี่เฉลี่ยของการบริโภคอาหารเสี่ยงต่อฟันผุ

Table 3 Percentage of children and mean frequency of caries-risk diet consumption

ชนิดอาหาร	ปี 2548			ปี 2553		
	จำนวน ผู้ให้ข้อมูล	บริโภค (ร้อยละ)	ความถี่ (ครั้งต่อสัปดาห์)	จำนวน ผู้ให้ข้อมูล	บริโภค (ร้อยละ)	ความถี่ (ครั้งต่อสัปดาห์)
ขนมกรุบกรอบ	62	71.0	7.1+5.9	45	84.4	5.5+2.0
ลูกอม	62	19.4	2.7+2.2	45	22.2	3.3+2.3
เครื่องดื่มรสหวาน	62	41.9	2.8+1.9	45	40.0	2.8+2.2
นมหวาน	62	40.3	6.5+3.8	45	42.2	5.5+2.1
นมเปรี้ยว	62	35.5	3.7+2.2	45	62.2	4.6+2.0

ตารางที่ 4 สภาวะโรคฟันผุของเด็กทั้งหมดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Table 4 Caries status in children

ระยะเวลา	จำนวนเด็ก ที่ตรวจ (คน)	อายุเฉลี่ย ของเด็ก (เดือน)	ค่าเฉลี่ยฟันที่ ขึ้นในช่องปาก (ซี่ต่อคน)	จำนวนเด็ก ฟันผุ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ฟันผุ (ซี่ต่อคน)
ปี 2548	63	37.4+10.1	18.6+2.4	48	76.2	4.0+3.4
ปี 2553	46	42.5+11.2	19.5+1.1	31	67.4	3.6+4.0

ตารางที่ 5 สภาวะโรคฟันผุของเด็กอายุ 3 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Table 5 Caries status in 3 years-old children

ระยะเวลา	จำนวนเด็ก ที่ตรวจ (คน)	ค่าเฉลี่ยฟันที่ ขึ้นในช่องปาก (ซี่ต่อคน)	จำนวนเด็ก ฟันผุ (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ฟันผุ (ซี่ต่อคน)
ปี 2548	27	19.7+0.6	23	85.2	4.3+3.4
ปี 2553	18	20.0+0.0	10	55.6	2.7+4.2

ตารางที่ 6 ปริมาณคราบจุลินทรีย์ในช่องปากเด็ก

Table 6 Average plaque score in children

ระยะเวลา	จำนวนเด็กที่ตรวจ (คน)	อายุเฉลี่ยของเด็ก (เดือน)	คะแนนเฉลี่ย คราบจุลินทรีย์
ปี 2548	30	34.3+9.1	2.2+0.6
ปี 2553	42	42.5+11.2	1.2+0.8

บทวิจารณ์

การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในปัจจุบันต้องเปลี่ยนแปลงบทบาททันตบุคลากรจากผู้ทำหรือผู้ให้มาเป็นผู้กระตุ้น ประสาน และเกื้อกูลให้เกิดกิจกรรม การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนตำบลผาลิ่งหมีเป็นความพยายามในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ จากเดิมเป็นการทำงานโดยทันตบุคลากรเป็นผู้ดำเนินงานหลัก เปลี่ยนมาเป็นการทำงานร่วมกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน³ การทำงานเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้เมื่อต่างฝ่ายต่างมองเห็นถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย นอกจากนั้นการรวมพลังกันทำงานยังนำไปสู่ผลที่ได้มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว³ ซึ่งทั้งหน่วยงานสาธารณสุขและท้องถิ่นแม้ต่างมีทรัพยากรเป้าหมาย และวิธีการทำงานของตนเอง แต่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือ เด็กก่อนวัยเรียน การประสานและกระตุ้นให้ท้องถิ่นเข้ามาดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นการรวมพลังทำงานและต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์

การทำงานในลักษณะเครือข่ายกับท้องถิ่นเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จของงานส่งเสริมสุขภาพเด็ก เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการสร้างนโยบายสาธารณสุขระดับตำบล และสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครอบครัวจากเครือข่ายที่เกิดขึ้นทำให้องค์การบริหารส่วน

ตำบลผาลิ่งหมีมีแผนงบประมาณที่ชัดเจน มีนโยบายด้านสุขภาพ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปลอดขนม รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น การจัดอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ การพัฒนาสถานที่ประพาสปลอดคล่องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา^{1,2} ซึ่งพบว่าการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมทันตสุขภาพร่วมกับท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการพัฒนากิจกรรมทันตสุขภาพ พฤติกรรมและสภาวะทันตสุขภาพของเด็กจึงดีขึ้น กิจกรรมต่อมาคือ การมีเวทีประชาคมนำเสนอข้อมูลปัญหาโรคฟันผุแก่ชุมชนโดยใช้ข้อมูลที่เก็บจากพื้นที่และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการค้นหาปัญหา ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุและที่มาของปัญหา ขั้นตอนเลือกวิธีการและวางแผนแก้ไขปัญหา ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นตอนประเมินผล⁴ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการศึกษานี้ยังมีเฉพาะขั้นตอนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และวางแผนแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนมักเป็นไปตามการร้องขอของผู้นำชุมชนและร่วมรับผลประโยชน์มากกว่าเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและประเมินผล⁵ การช่วยพัฒนาชุมชนให้มีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และร่วมดำเนินการเพื่อส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กเล็กสามารถทำได้โดยใช้กระบวนการประชาคม⁶ สำหรับกิจกรรมระดับ

ครอบครัว มีการพัฒนาทักษะผู้ปกครองด้านการดูแลความสะอาดช่องปากเด็ก และการเยี่ยมบ้านโดยทันตบุคลากรและครูผู้ดูแลเด็กเพื่อเป็นแรงสนับสนุนทางสังคม ทำให้ผู้ปกครองมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากเด็กไปในทางที่ดี โดยเฉพาะการรักษาอนามัยช่องปาก ผู้ปกครองช่วยแปรงฟันให้เด็ก ส่งผลให้ปริมาณคราบจุลินทรีย์ในช่องปากเด็กลดลง จากเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เกิดกิจกรรมทันตสุขภาพอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ทั้งการมีนโยบายด้านสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การพัฒนาทักษะผู้ปกครองด้านการดูแลความสะอาดช่องปากเด็ก รวมทั้งการปรับระบบบริการโดยนำฟลูออไรด์วานิชมาใช้ในชุมชน ทำให้ปัญหาโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนมีแนวโน้มลดลง ผลสำรวจในกลุ่มอายุ 3 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2548-2553 ฟันผุลดจากร้อยละ 85.2 เป็นร้อยละ 55.6 และค่าเฉลี่ยฟันผุล่าสุดเป็น 2.7 ซึ่งต่อคน ขณะที่ผลสำรวจในกลุ่มอายุ 3 ปี ของอำเภอเมืองช่วงปี พ.ศ. 2548-

2552 ฟันผุลดจากร้อยละ 72.6 เป็นร้อยละ 64.9 โดยค่าเฉลี่ยฟันผุปี พ.ศ. 2552 เป็น 4.2 ซึ่งต่อคน⁷ การควบคุมโรคในช่องปากให้ได้ผลต้องอาศัยพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่ การรักษาอนามัยช่องปาก การควบคุมการบริโภคอาหารที่มีน้ำตาล การใช้ฟลูออไรด์อย่างต่อเนื่อง และการใช้บริการทันตกรรม⁸ จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนยังมีพฤติกรรมบริโภคอาหารเสี่ยงต่อฟันผุ เช่น ขนมกรุบกรอบ ลูกอม นมเปรี้ยว ดังนั้นควรมีมาตรการควบคุมการบริโภคอาหารที่มีน้ำตาล

บทสรุป

การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในรูปแบบเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานด้านสาธารณสุข ก่อให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครอบครัว ทำให้ปัญหาโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวโน้มดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. พรรณี ภาณิดานันท์. การพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในโรงเรียนสังกัดรัฐบาลและเอกชน จังหวัดนครราชสีมา. ว. ทันต. สธ. 2550; 12(3) : 7-16.
2. พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์, อู๊ด ปินตาเครือ, อรุณศักดิ์ ปัญญาอิน, และอำไพ ต้นตাপกุล. กระบวนการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรงานส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน. ว. ทันต. สธ. 2550; 12(1) : 7-26.
3. นฤมล นิราทร. อ้างอิงในปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. หน้า 312. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ. 2543.
4. ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. การมีส่วนร่วมใน กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. หน้า 143. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ. 2543.
5. ไพฑูรย์ สายสงวนลัตย์, จิตมณี ก้างอนตา, ปราณอม เห็นถูก,ไชยวุฒิ อุดมเดช, และแทนนิตย์ นาใจ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน. ว. ทันต. สธ. 2550; 12(3) : 51-61.
6. จอนสัน พิมพิสาร และวิไลวรรณ ทองเกิด. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลทันตสุขภาพเด็กเล็ก อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. ว. ทันต. สธ. 2551; 13(3) : 72-80.

เอกสารอ้างอิง

7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. รายงานการสำรวจสถานะช่องปากกลุ่มอายุ 3, 5, 12, 60-74 ปี จังหวัดน่าน พ.ศ. 2552. (เอกสารอัดสำเนา) น่าน. 2552.
8. พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ และคณะ. แนวทางวิเคราะห์ เสนอปัญหา ร่วมวางแผน และประเมินผลทันตสุขภาพกับชุมชน. เอกสารวิชาการศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ เชียงใหม่, 2548.

Oral Health Promotion Network Development for Preschool Children in Child Development Center

Chalongchai Sakolwasan * D.D.S., M.Sc. (Preventive Dentistry)

Sukanya Sanpakaew ** B.B.A., M.P.A

Chawanlacha Promboon ** B.Ed.

Renu wannasri ** B.Ed.

Abstract

The objectives of this action research were to develop oral health promotion network for preschool children and evaluate project outcomes. The project was set up during 2005-2010 in Pha Sing Tambol Administrative Organization, Amphur Muang, Nan Province. The methods consists of data collection, data communication, skill developing in teachers, child care givers and parents, and dental service for prevention. From this project, there has been network supporting oral health activities in child center, child center environment had been improved. As well as the environment, parents had better behavior and satisfaction to the operation, children with dental caries decline. Thus, developed in conjunction with the network as a way to improve the oral health of pre-school children in the Child Development Center.

Key words: *Network development, Preschool children, Child development center*

* Provincial Health Office, Nan Province

** Pha Sing Local Administration, Muang District, Nan Province